

Sözsüz İletişimin Modern Örneklerinden Tango Dansı: “Kadın Kokusu” Tango Dans Sahnesinin Göstergebilimsel Analizi

Aslı BÜYÜKBEŞE BARAN

Doktora Öğrencisi

Maltepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

aslibuyukbese@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1180-769X

Özet

Bu çalışma, Kadın Kokusu (1992) filmindeki tango dans sahnesini, sözsüz iletişim aracı ve modernitenin bir yansıması olarak incelemektedir. Roland Barthes’ın göstergebilimsel çerçevesi olan düz anlamsal ve yan anlamsal kodlama yöntemi kullanılarak analiz edilen bu sahne, güven, dayanıklılık ve kişisel dönüşümü simgeleyen bir yaşam metaforu olarak ele alınmıştır. Karakterlerin rolleri modern bireyselliği ve duygusal bağlanma değerlerini ön plana çıkarmaktadır ve dansının mekânsal bağlamı aşarak zamansız bir uyum ve evrensel bir yankı taşıdığını göstermektedir. Bu çalışma, tango dansının modern kimlik ve ilişkilerdeki rolünü ortaya çıkarmaya katkıda bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sözsüz İletişim, Modernite, Tango Dansı, Göstergebilim.

•••••

Makale geliş tarihi: 27.11.2024 • Makale kabul tarihi: 8.01.2025

Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi • © 2024 • 11 (2) • güz: 240-261

Tango Dance as a Modern Case of Nonverbal Communication: A Semiotic Analysis of the Tango Dance Scene in "Scent of a Woman"

Aslı BÜYÜKBEŞE BARAN

PhD Candidate

Maltepe University

Graduate School

Department of Communication Sciences

aslibuyukbese@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1180-769X

Abstract

This study examines the tango dance scene in the film *Scent of a Woman* (1992) as a medium of nonverbal communication and a reflection of modernity. Using Roland Barthes' semiotic framework of denotation and connotation method, the scene is analyzed as a metaphor for life, embodying trust, resilience, and personal transformation. One by one, the characters symbolize overcoming limitations and hesitation to confidence highlighting modern values of individuality and emotional connection. Tango transcends its setting to convey timeless harmony and universal resonance, illustrating the role of tango dance in navigating modern identity and relationships.

Keywords: Nonverbal Communication, Modernity, Tango Dance, Semiotics.

•••••

Submission date: 27.11.2024 • Acceptance date: 8.01.2025

Maltepe University Faculty of Communication Journal • © 2024 • 11 (2) • fall: 240-261

Giriş

İnsanoğlu yıllar boyunca kendini ifade etmenin çeşitli yollarını seçmiştir. Mağaraların duvarlarından tarihin tozlu sayfalarına ortaya koyduğu teknolojik gelişimlerde hislerini dışa vurma eğiliminin izlerini sürmek mümkündür. Dans bu kendini ifade etme yollarının içinde en eskilerinden biri olarak kabul edilebilir. Bu çalışmada, kendini ifade etmek için mesajlara dönüşen vücut diline, bir dışa vurum olarak ele alındığında sözsüz bir iletişim aracı olarak yer verilmektedir. Ortaya çıktığı Latin Amerika'dan birçok ülkeye, kente ulaşmış olan tango dansı, karşılıklı "iletişerek" icra edildiği gözlemlenen kültürel bir lisan olarak mercek altına alınmaktadır. Bir dans türü olan tango modern çağın kapsadığı 20. yüzyıl başlarında Arjantin'den dünyaya yayılmış ve birinci dünya savaşından sonra da bütün dünyada kültürel bir fenomen haline gelmiştir. (Koçkar, 1998) Kültürün, küreselleşme çağında küresel medya şirketleri aracılığıyla tüm dünyaya dağıtılan ve insanların çoğunun paylaştığı anlamlar olduğunu ifade eden Yaylagül (2006) onun işaretler ve dil ile taşındığını belirtmiştir. Tango dansını bir iletişimcinin gözünden tarif etmek gerekirse partnerlerden genelde erkek olan, bir ileti olarak karşısındaki çoğunlukla kadın partnere doğaçlama olarak bir mesaj iletmektedir. İlettiği mesajın vücut diliyle bir yönlendirme olduğundan bahsetmek mümkündür. Kaynaktan alıcısına ulaşan bu ileti, karşılıklı bir lisanı konuşan iki kişi gibi, bir mesaja yani dans figürüne dönüşmüş olur. Kodlamaların her iki tarafın da bildiği figürler olduğu düşünülecek olursa ortaya çıkan mesaj bir dışa vurumu sergilemiş olur. Bu lisanın kodları, izleyen herkes tarafından detaylıca çözümlenemese de izlemeye değer bir sahne sanatına dönüşür. Buna ek olarak kaçınılmaz bir şekilde, küreselleşme üzerine tartışmanın modernliğin söylemine girmek demek olması anlamını taşımaktadır. (Tomlinson, 2004:55) Bu araştırmanın amacına yönelik, tango küreselleşen dünyamızda modern insanın bir yerden başka bir yere ulaşmasındaki olanakların değişimi ile paralellik göstermekte ve Latin Amerika'dan yola çıkan bu dansın, küreselleşen dünyanın birçok noktasında vücut bulan kültürel bir fenomen haline geldiği gözlemlenmektedir. Bu iki fenomeni birbiriyle ilişkilendiren en temel sav, bu ikisinin de modern tarihsel dönem içinde ele alınması olacaktır.

Modern Çağda Sözsüz İletişim

İnsan etkileşiminde iletişimin, başlıca sözlü ve sözsüz biçimlerde yer alan, temel bir olgu olduğunu belirten Fiske'e (2019) göre kelimelerle inşa edilmiş, yazılı ya da konuşma yoluyla icra edilen sözlü iletişimin yanı sıra vücut dili, mimikler, ses tonu gibi sembolleri içeren sözsüz iletişim yoluyla da mesaj iletileri karşılıklı aktarılabilir. Sözsüz iletişim bir yandan sözlü iletişimi destekleyici olabilirken tek başına da belirli paradigmaları kapsayacak

biçimde mesajların aktarılmasında rol oynamaktadır. Dolayısıyla göstergeler ve kodlar merkezi bir rol oynamaktadır. Göstergeler, iletişimde anlamı temsil eden sembollerdir ve ses, görüntü, jest gibi çeşitli biçimlerde ifade edilirler. Kodlar ise belirli bir topluluk veya kültürde anlamı paylaşılan sembollerin sistemli bir şekilde düzenlenmiş biçimidir ve iletişimde anlamın aktarılmasını sağlar. Sözsüz iletişim ise kelimelerin kullanılmadığı ancak beden dilinin, mimiklerin, ses tonunun ve diğer non-verbal ifadelerin kullanıldığı iletişim biçimidir. Bu tür iletişimin, insanların duygularını, niyetlerini ve düşüncelerini ifade etmelerine yardımcı olduğu ve iletişim sürecini zenginleştirdiği belirtilmektedir. Bu kavramlar, iletişim bilimlerinde anlamın nasıl oluşturulduğunu ve paylaşıldığını anlamak için temel bir çerçeveye sunar.

Kişilerarası yüz yüze iletişimin, sözlü ve sözsüz olmak üzere ikiye ayrıldığını ifade eden Dökmen (2003:27 ve 28) sözlü iletişimin, konuşma ve dil ötesi öğelere dayandığını belirtirken; sözsüz iletişimin yüz ifadeleri, jestler, beden dili, giysiler ve mekân kullanımı gibi unsurları içerdiğini belirtmektedir. Özellikle beden dili, gözle görülebilen sözsüz mesajların önemli bir biçimidir. Yapılan araştırmalar, iletişimde beden dilinin etkisinin oldukça büyük olduğunu ortaya koymaktadır. İnsanların duygu ve düşüncelerini aktarırken, beden dili %55 oranında bir etkiye sahipken, ses tonu %38, kullanılan sözcükler ise yalnızca %7 oranında etkili olmaktadır. Bu durum, iletişimde sözsüz unsurların sözcüklerden çok daha güçlü olduğunu göstermektedir. (İzgören, 2000: 6) Sözsüz iletişim, araştırma alanı olarak yeni sayılmasına rağmen, görsel kodların kullanımı insanlık tarihi kadar eskidir. Zıllıoğlu (1993) ilkel ve geleneksel toplumların hem günlük yaşamda hem de dini törenlerde bu kodları ustalıkla geliştirmiş olduğundan bahsetmektedir. Kaşıkçı'nın (2002) ifade ettiği gibi ilk insanlar, beden dilinde evrensel sayılabilecek benzer işaretler kullanmıştır; bu, insanlığın ortak bir dili olarak kabul edilir. Ancak zamanla, yaşam tarzı, din, coğrafya ve iklim gibi faktörler beden dilinde kültürel farklılıkların oluşmasına neden olmuştur.

19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde telefon ve telgraf gibi teknolojiler iletişim sahasını genişleterek haberlerin yayılma biçimini değiştirmiş, endüstriyel ekonomi ve şehirleşmeyi şekillendirmiştir. Ulaşım ve iletişim araçları, yerel kimlikleri zayıflatarak küresel bir kültürün oluşumuna katkıda bulunmuştur. Fotoğraf, sinema ve reklamcılık gibi yeni medya araçları, toplumun dönüşümünde ve popüler kültürün yayılmasında başrol oynamaktadır. (Crowley ve Heyer, 2021) İletişim teknolojilerinin hızla gelişimi, modernitenin küresel etkisini artırarak kültürel sınırları bulanıklaştırmış ve yaşam biçimlerini benzer hale getirmiştir. Batı'da doğan Batılılaşma hareketi, sömürgeleştirmeden medeni yasaların uygulanmasına evrilen bir dönüşüm süreciyle dünya genelinde bir örnek bir yaşam tarzı oluşturmuştur. Latouche'a

(1993) göre, II. Dünya Savaşı sonrası Batı, teknik ve ekonomik gücüyle evrensel bir model sunarak modernleşmeyi yönlendirmiştir. Batılılaşma süreci, kentleşme ve sanayileşmeyle bireyleri geleneksel yaşamdan koparıp Batı tarzı yaşam ve mimariye yönlendirmiş, bu da kimlik kaybı ve toplumsal bunalımlara yol açmıştır. Simmel (2009), bireyselliğin İtalyan Rönesans'ıyla belirginleştiğini savunur. Bu dönemde birey, orta çağdaki homojenleştirici gruplardan kurtularak kişisel özgürlük, sorumluluk ve biriciklik hislerini geliştirmiştir. Rönesans, bireyin öne çıkma, güç sahibi olma ve şan kazanma arzusunu benzersiz şekilde yaygınlaştırmıştır. Günümüzde ise bireysellik, dijitalleşme ile yeni bir boyut kazanmıştır. Morva'ya (2016) göre, dijital benlik temelli sosyallik, bireyleri zaman ve mekândan bağımsız, geleneksel cinsiyet rollerinin aşındığı, sosyal medya ve üretim-tüketim kavramları üzerinden şekillenen bir post modern toplumun parçası haline getirmiştir. Bu bağlamda, modernitenin birey merkezli yaklaşımı dijital dünyada bedensizlik ve sınırların bulanıklaşması ile dönüşüm geçirmiştir.

Dans ve İletişim

Dansı, insanlığın doğuşundan beri var olan duygu ve düşüncelerin fiziksel sembollerle karakterize edildiği bir iletişim aracı olarak ifade eden Acet'e (2019) göre ilkel yaşamdan bugüne insanlığın her şeyi ifade edebildiği bir araç olan dans kelimesi 'oyun' olarak da yaygın şekilde kullanılmaktadır. Dans olgusu bir iletişim örneği olarak ele alındığında özellikle partnerli danslarda, eş duyumsal iletişim kurabilmenin temeli aslında dinleme becerisiyle ilişkilendirilmektedir. Bu noktada dinlenen mesaj sözcükler yerine enerjidir. Gönderici tarafından gönderilen iletinin geri bildiriminin sağlıklı bir şekilde sonuçlanabilmesi, alıcı tarafından iletinin doğru algılanabilmesiyle alakalıdır. (Perçin-Akgün, 2006).

Dansı, insanların duygularını ve düşüncelerini ifade etmek için kullandığı bir iletişim aracı olarak tanımlayan Yanık'a (2010) göre beden, jestler, mimikler, giysiler, aksesuarlar ve müzik gibi unsurlarla gerçekleştirilen dans, insanların korkularını, sevinçlerini, üzüntülerini ve beklentilerini anlatır. Kültürün etkisiyle şekillenen dans, geçmişten geleceğe köprü kurar ve kuşaktan kuşağa iletiler taşır. Dans, bir tür gizli antlaşma sistemi gibi, anlamını sadece aynı kültürel geçmişe sahip insanlarca çözülebilen özgün kodlarla ileten bir dil gibidir. Bu nedenle, dans sadece bilenler için değil, farklı kültürlere sahip insanlar için de etkileyici bir iletişim aracıdır. Koçkar'a (1990) göre "Dans insan bedeninin dilidir. Bir dil olduğu için 'iletişim sanatı' olarak değerlendirilmesi gerekmektedir." Mağara duvarlarındaki resimler ve arkeolojik veriler, antik toplumların yaşamını anlamaya yönelik ipuçları, dansın doğuşunu

anlamak için temel oluşturur. Bedenin sözsüz iletişim aracı olarak kullanılmasının, içgüdüsel ve taklit temelli hareketlerle şekillendiğini düşünen Kaplan-Ekemen (2023) bu örgütlü hareketlerin, günümüzdeki dans pratiklerinin kökenini oluşturduğunu ileri sürmektedir. İlkel insanların mağara duvarlarına çizdiği beden hareketleri, dans etme güdüsünün insanlık tarihi kadar eski olduğunu gösterir ve dansı iletişim araçlarının öncelikli bir konumuna yerleştirir. Ancak yazar, zamanla, kitle iletişim araçlarının ve popüler kültürün, kapitalist çıkarlara hizmet eden bir kültürü teşvik ederek geleneksel şenlik biçimlerinin yerini aldığını ve seyirci odaklı gösterilere dönüştüğünü belirtmektedir.

Modern yaşamın egemen olduğu dönemde, aydınlanma ve bilimin insanı özgürleştireceği ve uygarlığın sürekli gelişeceği düşüncesi hakimdir. Ancak 20. yüzyılın ilk yarısında, iki büyük dünya savaşının, kitlesel kıyımların, nükleer tehditlerin ve açlık gibi deneyimlerin, bu idealist görüşü sarstığını ileri süren Kaplan-Ekemen'e (2023) göre insanlar, bu tür birçok durumla yüzleşerek var olan düzeni sorgulamaya başlamıştır ve bu sorgulamalar, 20. yüzyılın sonlarına doğru postmodern dans akımında çağdaş dans kavramının öne çıkmasına neden olmuştur. Türk Dil Kurumu'na (2022) göre, çağdaş kelimesi çağcıl, asri, muasır, modern ve bulunulan çağın şartlarına uygun olan anlamına gelmektedir. Bu tanımıyla, kökeninde klasik bale, modern dans, caz dans gibi pek çok dans türünden izler olan çağdaş dans, 2000'li yıllarda modern dansın kendini yenilemesi olarak kabul edilmeye başlamıştır. Türkiye'de dans eden bedenlerle modernleşme konulu araştırmasında Günsür-Yüceil (2007) sahne danslarında kanto, klasik bale ve modern dans uygulamaları yer alırken, sosyal danslarda ise tango ve foxtrotun yer aldığından bahsetmektedir.

Tango Dansı

Partnerli dansların içerisinde tango dansı hem kültürel bir fenomen hem de kaynak-ileti-alıcı gibi basitçe tarifi yapılabilecek çizgisel bir süreçte tanımlanabilen bir lisan olarak ele alınabilir. Kelime anlamı, farklı görüşler ve yorumları derleyen Sarıboğa (2019) Afrika kökenli, Latin Amerika Kökenli ya da İspanyolca kökenli olabilecek çeşitli anlamlarından bahsetmektedir. Festival yapılan yer, tambur ya da davul gibi bir çalgı adı, çalmak-dokunmak-dokunarak çalmak gibi anlamları ifade eden çeşitli kelime kökleri olduğu düşünülmektedir. Arjantin'de ortaya çıkan ve tango üzerine yapılan filmler sayesinde önce Paris'e oradan da Avrupa ve dünyaya taşınmıştır. Bir diğer anlatımla “Sözcük, 19. yüzyılın başında Buenos Aires'te siyahların şenlik düzenlediği evleri ve 18.-19. yüzyılda farklı dansları adlandırmak için kullanılmıştır fakat aynı zamanda Afrika dilindeki tambo (tambur,

davul) yada tangir veya tocar (dokunmak, bir enstrüman çalmak) kelimelerinden türediği tahmin edilmektedir.” (Erel-Çalan, Alioğlu-Türker ve Karamollaoğlu, 2021).

Tangonun sosyal ortamı olan bir kültürü ifade ettiğini ve “milonga” adı verilen bu ortamlarda belirli görgü kuralları olduğunu ifade eden Altun’a (2019) göre özellikle dansın bir döngü içinde ve saatin ters yönünde akışının sağlanması önemlidir. Bu görgü kurallarının, diğerlerini rahatsız etmemeyi öncelikli olarak benimsediğini ve günlük yaşamımızda uygulanan temel sosyal davranışları kapsadığını ileri sürmektedir. Tangonun, dans, müzik ve edebiyatın bir araya gelmesinden oluşan bir ifade biçimi olduğunu belirten Sarıboğa’ya (2019) göre tango birçok toplumun etkisiyle gelişmiş ve değişmiştir. Bu durumda, Türk tangosu, Fransız tangosu, Arjantin tangosu gibi stiller ortaya çıkmıştır. Türk tangoları, batılılaşma ve modernizmin bir ürünü olan Türk makam müziğinin Avrupa müziği besteleme tekniğiyle işlenmesini yansıtarak polifonik yapıda oluşturulmuş eserlerdir.

Tangonun, toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesine katkıda bulunarak karşı cinslerin bir araya gelmesini teşvik etmiş olduğunu belirten Demirbaş’a (2018) göre 1800’lerin ikinci yarısında Arjantin’deki mahalle kahvelerinde düzenlenen şenliklerde kadınların para karşılığında erkeklerle altı dakika boyunca dans etmesi ve aynı dönemde genelevlerdeki kadınların bu dansı icra etmesi dolayısıyla tango, fahişelik ile bağdaştırılmakta olsa da alt kültür ürünü olmaktan çıkarak geniş kitlelerce ilgi görmeye başlamıştır. Tanınmış bir dans hocası ve dans eserleri sahibi Giraudet’nin tangoyu bir dans olarak tanımlaması tangonun balolara girmesini sağlamıştır. Bu, Buenos Aires’in rıhtım kenarındaki mahallelerinden Paris salonlarına ve oradan da Atlantik’i geçerek Arjantin nüfusunun yeni “saygınlık” kazanan üst sınıf kesimlerinin salonuna dönene dek sürer.

Öte yandan, müziğin de diğer sanat dalları gibi modernizmin bu alandaki yansımaları olan kayıt teknolojisi örneklerinden fonografin ve gramofonun icadıyla başlayıp ilk plak fabrikasının kurulmasına kadar uzanan dönemde görüldüğünü belirtmekte olan Demirbaş’a (2018) göre Modernizmin bu teknolojik gelişmelerle hız kazanması, tango gibi sanat dallarının hem bunun etkisinde kalarak hem de onu etkisine alarak küreselleşmesi dikkat çekmektedir. 19. yüzyılın sonlarında Arjantin’deki göç ve zor yaşam koşullarının etkisiyle tangonun, Arjantin, Afrika ve Avrupa kültür ve müziğinin melez bir formunun ve gündelik hayatının yansıması olduğunu ifade eden Erel Çalan, Alioğlu Türker ve Karamollaoğlu’na (2021) göre, Avrupa’ya ne zaman geldiği ile ilgili bir kaynağa rastlanamamış olsa da, tango kayıtlarının Paris ve Londra’da yapılmasıyla uluslararası bir dolaşım kazanarak Avrupa’da, özellikle I. Dünya Savaşı öncesinden itibaren, popülerlik kazanmış ve vals gibi salon

ritüellerinin yerini almıştır. Sarıboğa (2019) fonografinin icadından sonra, tango kayıtlarının gelişiminde kayıt tekniğinin önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir. 1907'de Alfredo Gobbi ve Angel Villoldo'nun Paris'e giderek yaptıkları kayıtların yayımlanmasıyla birlikte tango, uluslararası alanda daha geniş bir kitleye ulaşmıştır. Böylece kayıt ve ses teknolojisinin icat edilmesi, internet çağının başlaması, tango derneklerinin kurulması, balolar ve kursların düzenlenmesi tango'nun yayılması hususunda önemli katkılar sağlamıştır.

Cumhuriyet tarihi boyunca yaygınlaşan dans, bugün Türkiye'de ise belirli bir kesim tarafından batılılaşma ve "modernlik" sembolü olarak algılanmaktadır. Öte yandan, tango müzikleri, Türk müziğinin modernleşmesinin en belirgin örneklerinden birini oluşturur. Türkiye'de, dans kavramının Türk modernleşme sürecinde yeni bir olgu olduğunu, geleneksel Türk dans sahnesinin ise geniş bir yelpazede ritüel uygulamalardan halk oyunlarına kadar zengin örnekler sunduğunu ancak "Batılı" dans kavramının nispeten yeni olduğunu gözlemleyen Günsür-Yüceil (2007), Cumhuriyet Türkiye'sinde, Batı tarzında kurulan ilk sanat kurumları olan Devlet Müzik ve Tiyatro Konservatuarları ve Devlet Opera ve Tiyatro Toplulukları, Batı müziğine ilginin Tanzimat dönemi reformlarıyla başladığını ve klasik Batı müziğinin Osmanlı toplumuna kazandırılmasını sağladığını ifade eder. Bunun yanı sıra Türkiye'de 1936'dan itibaren tiyatro ve operanın kurumsallaşması için erken bir fırsat verilirken, Batı dansının özellikle klasik balenin uzun süre kabul görmediğini aktarmaktadır. Daha sonraları, Atatürk, devletin müzik politikasını belirleyerek, Türk halk müziğini temel alarak Batı müziğinin tekniklerini kullanarak yeni bir müzik türü oluşturmanın gerekliliğini vurgulamıştır, bu da müzik alanında gelişmelere öncelik vermiştir. Sarıboğa (2019) Cumhuriyet öncesinde, Osmanlı'da Batı müziğinin, Avrupa ile etkileşim başladığı 16. yüzyılda temellerini atmış ve 18. yüzyılda İsmail Dede Efendi gibi bestecilerin eserleriyle yaygınlaşmış olduğunu ifade etmektedir. Bu dönemde müzik eğitimi, balolar, opera ve tiyatrolar gibi Batı sanatlarının Osmanlı'da benimsenmesiyle birlikte, tango da İstanbul'un eğlence mekânlarında görülmeye başlamıştır. Tangodan önce Kanto İstanbul'da 1870 sonrasında ortaya çıkmıştır ve bazı Avrupalı performans türlerine benzerken, Türkçe sözlü şarkıları ve orijinal sahne gösterileriyle Osmanlı geçiş dönemi eğlence hayatını yansıtan bir tür olarak kabul edilmiştir. İstanbul'a tango'nun, önce müzik kayıtlarıyla, ardından eğlence mekânlarında icra edildiğine dair arşiv belgeleri, gazete ve dergi yazıları, edebi eserler üzerinden incelenmiş ve neredeyse Avrupa ile eş zamanlı olarak İstanbul'da da izlerine rastlanmıştır. Cumhuriyet döneminde ise, tango toplumsal hayatın dönüşümünün simgesi haline gelmiş ve bir taraftan da Türk kadınının toplumsal hayata katılımını vurgulayan Sarıboğa (2019) Mustafa Kemal Atatürk'ün, batı

müziğinin doğrudan aktarımı yerine Türk ulusal müziğinin evrensel bir biçimde dönüştürülmesini savunarak, Türk müziğinin modern danslara uygunluğunu zeybek kıyafetleriyle tango yapan bir kadınla harmandalı çalarken göstermiş olduğunu ifade etmektedir. Cumhuriyet devrimleriyle birlikte Batı sanatlarının topluma tanıtılmış olduğunu, müzik ve tiyatro sanatının ardından eğitim ve gösteri kurumlarıyla balenin kurulduğunu aktaran Günsür-Yüceil (2007) bu nedenle, 1950'li ve 1960'lı yıllarda yeni tanıtılan bir sanat dalı olarak balenin, özellikle Cumhuriyetçi seçkinler arasında ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğunu ifade etmektedir. Televizyon, radyo ve konser programları düzenlenerek ve bazı besteciler tarafından yeni tangoların bestelenmeye devam edilmekte olduğunu ileri süren Sarıboğa'ya (2019) göre tango dersleri, tango geceleri, konserleri, albümleri çoğalmaktadır. Tango böylece Türkiye'de sıklıkla icra edilen bir tür olmuştur.

Tango Dansının İcrası

McLuhan'a göre mesajın formu olayın kaynağından alıcıya geçiş şeklidir. (McLuhan, 2020) Tango'da ise dans mesajın kendisi olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada, bir sözsüz iletişim dili olarak ele alınan tango, bazı temel hareketlere sahiptir. Yönlendiren ve takipçi arasında iletişim aktarımıyla icra edilen doğaçlama bir danstır. Yönlendirenin rolü bir yönetmen ve senariste benzetilirken takipçinin rolü de bir oyuncuya benzetilmektedir. Bir taraftan beden uyumları ayarlanırken görsel ya da işitsel ipuçları olmadan duygu alışverişi ile tıpkı bir dili konuşur gibi icra edilmektedir. Yönlendirenin duygularıyla ilettiklerini takipçi alır ve doğaçlama olarak figüre dönüştürürler.

Anatomik olarak ele alındığında tango dansı açık ve kapalı tutuş olacak şekilde iki temel pozisyon ile çiftlerden birinin diğerine gönderdiği yönlendirme ile icra edilmektedir. Bu yönergeyi vücut hareketinden ve göz temasından alan takipçi figürün devamlılığını sağlayan bir ileti olan dansı meydana getirmiş olur. (Altun, 2019)

Tangonun, başlangıçta doğaçlama bir sanat olmasına rağmen özellikle Paris'e taşındıktan sonra belirli kurallar ve teknik ölçütlerle uluslararası tango formunun oluşumuna katkıda bulunduğunu belirten Sarıboğa'ya (2019) göre genel olarak dört zamanlı basit bir ritmik yapıya sahip olan bu kültürel fenomenin sözleri genellikle aşk ve kadın teması üzerine yoğunlaşmıştır. Birçok kaynakta da ifade edildiği gibi, cinsiyetli bir dans olan tango hakkında her bir tarafın beklentilerinin açık ve rol dağılımlarının kesin olduğunu ifade eden Kılıç'a (2013) göre erkeğe tahsis edilen 'lider' rolü ve kadına tahsis edilen 'takipçi' rolü ve bu rollerin dans ederken 'enerji aktarımı', jest, mimik ve tavırlarla icra edilmesi ve ayrıca tangonun yapıldığı zaman/mekân içinde tangonun omurgasını oluşturur. Kadın ve erkek rollerinin

devreye girdiği tangoda, yönlendiren rolünü genelde erkek üstlenirken takipçiyi de çoğunlukla kadının oynadığını ifade eden Altun (2019) iki tarafın da rol çeşitliliği ve figür ağırlığının birbirine yakın olduğunu aktarmaktadır. Her ne kadar birbirinden ayrı rolleri olsa da özünde cinsiyetin bir önemi olmadığı ileri sürülmektedir.

Tango hareketlerinin karakteristiği üzerine yapılan detaylı bir analiz, hareketlerin doğrusal, merkeze çapraz ve dışa çapraz şeklinde kategorize edildiğini ortaya koymuştur. Genellikle aynı dörtgen içerisinde çeşitli pozisyonlar arasında bu üç yönde hareketler gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. (Premelç, 2022) Bu hareketlerin başlıca olanları literatürde aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- 1) Öne, geriye, yana ve çapraz (sola ya da sağa) adımlardan oluşan
- 2) Bulunan yerde, düşey eksenle dönerek yön değiştirme yani yönelme (pivote) dışa ve içe olacak şekilde icra edilmektedir.
- 3) Çarpı (la cruzada) yani bir dizin diğerinin önünde konumlandığı çapraza benzer bir pozisyondur.
- 4) Yönlendirenin, yönlendirme komutunu çok az miktarda yukarı doğru kaldırmasıyla takipçinin tek ayak üzerinde edilgen konuma, yeniden etkin pozisyona bırakılana kadar pozisyon almasıdır.
- 5) En çok kullanılan temel figürlerden biri olan sekizli (ocho) pivote ve ön ya da geri adım olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Kuş bakışı 8 figürü çiziyor gibi görüldüğü için bu ismi aldığı ileri sürülmektedir. Ön ve geri olacak şekilde iki farklı şekilde icra edilmektedir.
- 6) Partnerlerden birinin terk edeceği adım tarafına karşı tarafın adım atarak çıkarmak (sacada) olarak adlandırılan figür, yana, öne veya geriye icra edilmektedir.
- 7) Eşin ayak ve bacağından üzerinden geçiş (pasada) hareketi, ayağın yerle teması kesilerek, eşinin destek bacağı diz hizasına kadar kaldırılarak icra edilmektedir.
- 8) Eşin bacağına kanca (gancho) biçiminde katlanarak dolanması figürü; ve diz-kalça rotasyonu ile eşin bacağına dolanması (enganche); bir merkezin etrafında dönüş (giro), süzülme (planeo), devrilme (volcada), ve asılma (colgada) figürleri de icra edilen diğer figürlerdir. (Altun, 2019)

Göstergebilimsel Analiz Yöntemi

Belirli kodlarla “iletişmek” eylemi gerçekleştirilebilir. Kodlar, içinde göstergelerin düzenlendiği sistemlerdir. Bu sistemlerin, o kodu kullanan topluluğun tüm üyelerinin kabul ettiği kurallar tarafından yönetildiğini anlatan Fiske (2019) gösterge sistemleri olan anlamlandırma kodları üzerine yoğunlaşmaktadır. Gösterge kavramıyla eski çağlardan beri ilgilenilen göstergebilim, ancak 20. yüzyılın başlarında özerk bir bilim dalı olarak dilbilimci Saussure ve felsefeci Peirce tarafından geliştirilmiştir. Saussure, dilin düşünceleri aktarmaya yarayan bir göstergeler sistemi olduğunu tespit etmiş bir dilbilimcidir. Fiske dilin bir işaretler sistemi olduğunu dolayısıyla onu anlamak için sistemin yapısını analiz etmek gerektiğini ileri sürer. İşaret ya da seslerden oluşan gösterenlerden ve kavramları, düşünceleri ifade eden gösterilenlerden oluşan göstergeler dilin yapısını oluşturmaktadır. (Yaylagül, 2006:107) Daha

kuramsal olan Peirce, her göstergenin aslında başka göstergelere gönderme yaptığını ileri süren bir felsefecidir. Bütün bilimlere ve uğraş alanlarına göstergebilim gözünden bakmak mümkündür hatta bunun bir gereklilik olduğunu ileri sürmektedir. (Erkman-Akerson, 2019:61) “Onun asıl ilgisi, göstergeler, insanlar ve nesnelere arasındaki yapısal ilişkide inşa edildiğini düşündüğü anlama yöneliktir... Saussure ise bir dilbilimci olarak öncelikle dil ile ilgilendi. Göstergelerin, Peirce’deki gibi nesnelere ilişkilerinden çok, diğer göstergelerle ilişkileri üzerinde yoğunlaştı.” (Fiske, 2019:127) Daha sonraları Fransız kökenli olan Roland Barthes ise, Saussure’ün dil/söz ayrımının kültürel analize uyarlanabileceğini ve gösteren-gösterilen ilişkisinin tüm simgesel sistemlerin temeli olabileceğini düşünmüştür. Anlamın oluşumu sözdizimsellik içerisinde gerçekleşmektedir. (Yaylagül, 2006:109) Barthes, gündelik konuşma dilinde bir sözcüğü duyduğumuz zaman, bu ses zincirinin zihnimize bir kavram çağrıştırdığını ve o dilin şifresini bilen herkesin zihninde hemen hemen aynı kavramın canlandığını açıklamaktadır. (Erkman-Akerson, 2019:111) Her ifadenin zihnimize canlanan ilk kavramı için “düz anlam” ve çağrışım yapan üst dil olarak işleyen yorumlamalar için “yan anlam” ayrımını yapmaktadır. Dil ve işaretler aracılığıyla taşınan kültür kuşaklar arasında aktarılmaktadır ve onu taşıyan simge ve semboller ideolojiktir. (Yaylagül, 2006:109)

Erkman-Akerson’a (2019) göre iletişim ve ulaşımın gelişmesiyle beraber toplumlar arasındaki özellikle bilimsel alışverişin artmasıyla dil öğrenmeye olan ilgi de artmış oldu. Ortaya çıkan çeşitli yöntemlerle dilbilimin birdenbire çok önem kazandığı belirtilirken, göstergebilimin tüm yaşam alanlarına bu gözle bakılabileceğini gösteren Umberto Eco ve Roland Barthes aracılığıyla tanınmaya başladığından bahsedilmektedir.

Öyleyse, göstergelerin içinde düzenlendiği sistemler olan kodlar, içlerinden seçim yapılan birimlerden paradigmasal boyutta kurallar aracılığıyla birleştirilerek dizimsel boyutta anlam taşıyabilirler, kullanıcılar arasında kültürel bir anlaşmaya dayanabilirler, iletişimsel bir işlevi yerine getirebilirler ve uygun iletişim kanalı aracılığıyla aktarılabilirler. (Fiske, 2019:153 ve 154)

Bu makalede modernitenin örneklerinden tango sözsüz bir lisan olarak mercek altına alınmaktadır. Bu amaçla “Kadın Kokusu” filmindeki tango dansının icra edildiği sahne göstergebilimsel kuramlar temelinde ele alınarak, Roland Barthes’ın düz anlamsal ve yan anlamsal kodlara göre analiz edilmektedir.

“Kadın Kokusu” Filmi ve Tango Dans Sahnesi

Kadın Kokusu (The Scent of a Woman), Martin Brest’in yönettiği ve 1992 yılında vizyona giren bir dram filmidir. Hikâyeye, özel bir okulda okuyan ve maddi zorluklar çeken genç

Charlie Simms ile emekli, görme engelli ve sert mizaçlı Albay Frank Slade’in hikayesini anlatmaktadır. Film, dostluk, cesaret ve yaşamın anlamı gibi temaları işlerken, özellikle unutulmaz tango sahnesiyle izleyicilerin hafızasında yer edinmiştir. Bu sahne, hayatın kontrol edilemez ama keyif alınabilir bir dans olduğu mesajını vurgular. Al Pacino’nun etkileyici performansı ona En İyi Erkek Oyuncu dalında Oscar kazandırmıştır. Bahsi geçen meşhur tango sahnesi bu araştırmada mercek altına alınacaktır.

Hikâye, özel bir okulda okuyan ve maddi zorluklar çeken genç Charlie Simms ile emekli, görme engelli ve sert mizaçlı Albay Frank Slade’in yollarının kesişmesiyle başlar. Şükran Günü tatilinde para kazanmak için Albay Slade’e refakatçilik yapmayı kabul eden Charlie, beklenmedik bir yolculuğa çıkar. İkili, New York’ta lüks oteller, restoranlar ve eğlenceli etkinliklerle dolu bir hafta sonu geçirir. Bu süre boyunca, Slade hayattan son kez keyif almayı amaçlarken, Charlie dürüstlüğü ve masumiyetiyle onun karamsar dünyasını sorgulamasını sağlar. Filmin unutulmaz anlarından biri olan tango sahnesi, Albay Slade’in hayatı olduğu gibi kabul etme ve güzelliklerini fark etme yetisini gözler önüne serer. Görme engeline rağmen, bir kadını dansa kaldıran Slade, tutkulu ve zarif bir tango sergileyerek hem hayatın hem de dansın cesaretle yaşanması gerektiğini simgeler. Bu sahne, yalnızca fiziksel bir eylem değil, aynı zamanda Albay’ın yaşamla yeniden bağlantı kurduğu, Charlie’nin ise insan doğasına dair yeni bir derinlik keşfettiği bir dönüm noktasıdır. Al Pacino’nun performansının bu güçlü duygusal temaları ustalıkla yansıttığı söylenebilir.

Albay Slade, oturdukları restoranda zarif ve çekingen bir kadın olan Donna’yı dansa davet eder. Donna, genç bir bankacının nişanlısı olarak kısa bir süre görünse de filmde önemli bir sembolik role sahiptir. Onun zarafeti ve Albay Slade’in görme engeline rağmen kendisiyle dans edebileceği konusundaki özgüveni, sahneyi hem duygusal hem de estetik açıdan unutulmaz kılar. Donna, Slade’in kararlılığını ve yaşam tutkusu mesajını güçlendiren bir karakter olarak, tango sırasında gösterilen uyum ve iletişimle hayatın kendine has ritmini simgeler. Bu an, filmin ana temalarını dansın tutkusuyla birleştirerek izleyicilere etkileyici bir yaşam dersi sunar.

Bu makalede “Kadın Kokusu” filminin tango sahnesi göstergebilimsel olarak ele alınmaktadır. Roland Barthes’ın düz anlam yöntemi ile başlanacak olursa, bu sahnenin açılışını yapan konuşma sözlü olarak iletişimsel veri sağlarken, beden dilleri, yüz ifadeleri, dokunuş ve fiziksel temas, ritim ve adımlar sözsüz iletişimsel veri sağlamaktadır. Öte yandan bu sahnede yer alan bireyler ve mekân moderniteye dair veriler sağlamaktadır. Roland Barthes’ın yan anlamı, bahsi geçen sahnede aktarılan mesajların okunması ve yorumlanması aşamasında yöntem sunmaktadır.

“Kadın Kokusu” filminin tango dans sahnesi, Charlie ve Albay Frank Slade’in oturdukları restoranda zarif ve çekingen bir kadın olan Donna’yı dansa davet etmesiyle başlar ve aralarında öncelikle şöyle bir konuşma geçer:

Albay Frank Slade: Ee, Donna, tango yapar mısın?
Donna: Hayır. Bir keresinde öğrenmek istedim, ama...
Albay Frank Slade: Ama?
Donna: Ama Michael istemedi.
Albay Frank Slade: Michael, beklediğin kişi.
Donna: Michael tango'nun çılgınca bir şey olduğunu düşünüyor.
Albay Frank Slade: Bence çılgın olan Michael.
Charlie: (Gülerek) Ona kulak asmayım. Bunu söylemiş miydim?
Donna: (Tebessüm eder.)
Albay Frank Slade: Ne güzel bir gülümseme.
Donna: Teşekkür ederim Frank.
Albay Frank Slade: Tango öğrenmek ister misin Donna?
Donna: Şimdi mi?
Albay Frank Slade: Hizmetlerim emrine amade, hem de bedava. Ne dersin?
Donna: Sanırım biraz korkarım.
Albay Frank Slade: Neden?
Donna: Hata yapmaktan korkarım.
Albay Frank Slade: Tangoda hata olmaz, tango hayata benzemez. Basittir. Bu yüzden bu kadar muhteşemdir. Hata yaparsan, ayakların dolanırsa dans etmeye devam edersin. Neden denemiyorsun? Deneyecek misin?
Donna: Pekâlâ. Deneyeceğim.
Albay Frank Slade: Yol ver evlat (ve ayağa kalkar.) Kolun. (Donna’yı elinden tutar.) Charlie, bana koordinatları ver evlat.
Charlie: Pist 6’ya 9 metre büyüklüğünde ve kısa kenarda duruyoruz. Kenarlarda masalar var. Orkestra sağda.
Albay Frank Slade: (Bastonunu Charlie’ye bırakır ve Donna ile piste ilerler.)

Müzik eşliğinde dans başlar. Donna, Frank ile piste yürürken ellerinin biri onun kolunda diğeri bir oraya bir buraya savrulur şekildedir. Frank ise sağlam adımlarla ilerler ve bir kolunda Donna varken diğer eliyle dans pozisyonunun liderliğini başlatır. Görme engelli olan Frank’i piste giderken gözleriyle dikkatlice inceler. Yüz ifadelerine gelindiğinde ise Donna boş bakışlarla kendini dansın akışına bırakırken Frank ise dansı yöneten bir ifadeye sahiptir. Görme engelli olmasına rağmen Slade, dansın her adımında kendine güvenir ve Donna’yı zarafetle yönlendirir. Frank, eline ve duruşuna yön vererek müziğin başlamasıyla sırtından ve elinden tutarak yönettiği Donna’nın adımlarını kendisine eşlik edecek şekilde ağırlık aktarımı yaparak dansa başlatır. Buradaki fiziksel temas, uyumlu ritim ve estetik adımlar, izleyenlere görsel bir şölen sunar. Ağırlık aktarımı ve tango figürleri müziğin ritmi ile eşlikçi bir şekilde tango dansını icra ederler. Donna’nın sade zarafeti ve çekingen tavırları sahnenin duyusal

çekiciliğini artırırken, arka plandaki müzik (*Por una Cabeza*), dansın akıcılığına ritmik bir temel sağlar. Bu sahne, bir kadının ve bir erkeğin fiziksel uyumunu ve estetik paylaşımını betimleyen düz bir anlatı sunar.

Öte yandan, bu sahne modern şehir hayatının izlerini taşıyan bir atmosferde şekillenirken New York şehri, olayların büyük bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır. Sahnede kullanılan araçlar, müzik aletleri, salon, kıyafetler ve sosyal ilişkiler, 90’ların günlük yaşam tarzını ve kültürel dokusunu yansıtır. Bu bağlamda, filmin geçtiği zaman dilimi, karakterlerin davranışlarını ve yaşadıkları olayların arka planını anlamak açısından önemli bir bağlam sunar. Özellikle Albay Slade’in hayatına dair geçmiş anıları ve geleneksel değerlere olan bağlılığı, zamanın modernleşen dünyasına bir kontrast oluşturur. Bu durum, filmde hem bir kuşak çatışmasını hem de değişen değer yargılarını izleyiciye hissettirir. Örneğin, dansa davet edilen Donna nişanlı bir kadındır ve Michael diye bahsettiği müstakbel eşinin dışında biriyle pistte sergilediği dans, onun bireyselliğini temsil etmektedir. Bu sahne, yaşamın ritmini ve tutkusunu metaforik bir dille aktarır. Donna’nın Slade’in rehberliğine duyduğu güven, modern bireyin kontrol arayışını ve aynı zamanda özgürlük ihtiyacını simgeler. Albay Slade’in dans sırasında görme engeline rağmen sergilediği özgüven ve zarafet, engellere rağmen hayata anlam katmanın mümkün olduğunu vurgular. Bu sahne, bireyler arası sözsüz iletişimin gücünü ve modern insanın duygusal bağlantılar kurma ihtiyacını yansıtır. Tango, sadece bir dans değil, aynı zamanda karşılıklı güven, ritim ve iletişimle hayatın kendisi olarak sembolize edilmektedir.

Sözsüz İletişim Analizi

Albay Slade’in dik duruşu ve Donna’nın zarif hareketleri, karşılıklı güven ve uyumu simgeler. Slade’in kendinden emin tutumu, dansın lideri olarak kontrolün onda olduğunu gösterirken Donna’nın adımları buna uyum sağlar. Slade görme engelli olduğu için göz teması fiziksel olarak mümkün değildir, ancak Donna’nın yüzündeki ifadeler ve bakışları, karşılıklı iletişimi güçlendiren duygusal bir derinlik sağlar. Donna’nın çekingен ama aynı zamanda hayranlık dolu ifadeleri, dans sırasında yaşadığı duygusal dönüşümü ifade eder. Slade’in sakin ve kendinden emin yüz ifadesi, dansın sadece fiziksel bir aktivite değil, aynı zamanda bir kendini ifade biçimi olduğunu gösterir. Dans boyunca ellerin birleşmesi ve vücutların uyumu, sözsüz iletişimde fiziksel temasın önemini vurgular. Bu temas, güven, rehberlik ve duygusal bağlantıyı temsil eder. Slade’in adımlarındaki kararlılık, onun hayata dair güçlü duruşunu simgeler. Donna’nın adımlarındaki hafiflik ise, modern bireyin hayatın akışına nasıl uyum

sağladığını gösterir. Dansın ritmi, iki farklı insanın bir araya gelip uyum sağlayabileceği fikrini güçlendirir.

Modernite Kriterlerine Göre Analiz

Tango, bireysel yeteneklerin ve duyguların dışa vurulmasını sağlar. Slade'in kendi engeline rağmen dans etmesi, bireysel özgürlüğün ve yeteneklerin sınırları aşabileceğini gösterir. Donna, dans sırasında kendi özgüvenini bulur, bu da bireysel dönüşümü simgeler. Tango modern bireylerin duygusal iletişimini temsil eden bir araç haline gelmiştir. Slade ve Donna arasındaki dans, geçmiş ile modernite arasındaki bir köprü gibidir. Sahne, New York gibi modern bir metropolde geçmektedir. Restoranın lüks ortamı, modern kent yaşamının bireyler üzerindeki etkilerini yansıtır. Dansın zamansızlığı, mekânın modern bağlamından kopuşu temsil eder ve dansın evrenselliğini ortaya koyar. Dans sırasında zaman ve mekân algısı neredeyse yok olur. Karakterler, sadece dansa ve birbirlerine odaklanarak modernitenin kaotik ritminden uzaklaşır. Bu, modern bireyin anı yaşama arzusunu güçlü bir şekilde yansıtır.

Söylem	Yan anlamsal analizi
A: Ee, Donna, tango yapar mısın? D: Hayır. Bir keresinde öğrenmek istedim, ama... A: Ama? D: Ama Michael istemedi. A: Michael, beklediğin kişi. D: Michael tangonun çılgınca bir şey olduğunu düşünüyor. A: Bence çılgın olan Michael.	- Modern çağda kişisel fikirlerin farklı yorumlanabileceğini yansıtılmaktadır. “Çılgın olan nedir?” sorusunun yanıtı bireyden bireye değişebilmektedir. - Kuşaklar arası farklı görüşlerin ve hayata olan bağın gösterdiği değişim. - Kadın ve erkek rollerindeki dönüşüm.

<p>A: Tango öğrenmek ister misin Donna? D: Şimdi mi? A: Hizmetlerim emrine amade, hem de bedava. Ne dersin? D: Sanırım biraz korkarım. A: Neden? D: Hata yapmaktan korkarım. A: Tangoda hata olmaz, tango hayata benzemez. Basittir. Bu yüzden bu kadar muhteşemdir. Hata yaparsan, ayakların dolanırsa dans etmeye devam edersin. Neden denemiyorsun? Deneyecek misin? D: Pekâlâ. Deneyeceğim.</p>	<p>- Modern ve gelenekselin hislerdeki dışı vurumundaki farklılığı ortaya koyan bir konuşma. - “Korkmak” duygusunun dışı vurumunda modern birey tarafından hızla dönüşmeye açık olması. Geleneksel olanda ise hata yapmak ile ilişkilendirilmesi. - Tangonun modernite ile ortaklığı, hayata benzetilerek betimlenmesi. Geleneksel danslarda hata kabul görmezken tango hatalı bir figür bile olsa yoluna devam eden bireyselliği temsil eder. - Deneyerek öğrenmek ve modern yaşam pratiklerinin bu yolla ilerlemesindeki tango ile olan ortaklığı.</p>
---	--

Tablo 1 “Kadın Kokusu” Tango Dansa Davet Sahnesindeki Konuşmaların Yan Anlamsal Kod Analizi

Filmdeki tango sahnesini başlatan dansa davet söyleminin Tablo 1’de yer alan Barthes’ın yan anlamsal kod analizine göre, tango modernite ile ilişkilendirilmektedir. Kişisel fikirlerin bireyler arasında farklılık gösterebileceği neyin “çılgın” olabileceği üzerinden okunmaktadır. Burada kuşaklar arası farklılık da Donna ve Frank arasındaki diyalog üzerinden okunmaktadır. Frank geleneksel çağı temsil ederken, fikirlere kolayca açık bir tutumla Donna modern bireyi temsil etmektedir. Öğrenmeye açık olmak, “korkma” duygusunu kolayca deviren bir tutumla modern insanın deneyimlerle öğrenme kodlarının da buradaki konuşmadan analizini yapmak mümkündür.

Dans sahnesi hakkında çıkarım yapılmasını sağlayan yan anlamsal kodların Görsel 1, Görsel 2 ve Görsel 3’te beden dili, göz teması, yüz ifadeleri, dokunma ve fiziksel temas ile modernite kriterleri yer almaktadır.

Görsel 1 Dans sahnesinde beden dili, göz teması ve yüz ifadeleri. (Youtube, 2024)

Gösteren: Donna'nın beden dili ve gözlerindeki merak dolu bakışları; görme engelli olmasına rağmen Frank'in gözlerindeki eminlik.

Gösterilen: Modern insanın deneyimlerle öğrenmeye açık olması, az önceki korku duygusunu hızla meraka dönüştürebilmesi. Gelenekselin ise güvenlik eminlik hissiyatı.

Görsel 2 Dans sahnesinde dokunma ve fiziksel temas ile ritim-adımlar (Youtube, 2024)

Gösteren: Frank’in Donna’nın sırtından tutuşu ve elleriyle ayaklarını yönetmesi.

Gösterilen: Tango dansının sözsüz bir dille ifadesinde, o dili bilmeyen birinin bile icra ettiği dans ile o dili konuşur hale gelmiş olması. Modern çağımızda olduğu gibi, hataların bile bir figür ortaya koyabilir olmasını temsil etmektedir. Bireysel farklılıkların günün sonunda bir icra ortaya dökülebiliyor olması.

Görsel 3 Dans sahnesinde moderniteye özgün kriterler (Youtube, 2024)

Gösteren: New York gibi modern bir metropolde yer alan restoranın lüks ortamı. Dansın zamansızlığı. Karakterlerin, sadece dansa ve birbirlerine odaklanması.

Gösterilen: Modern kent yaşamının bireyler üzerindeki etkilerini yansıtır; mekânın modern bağlamından kopuşunu temsil eder ve dansın evrenselliğini ortaya koyar; dans sırasında zaman ve mekân algısının kaybolmak üzeredir. Karakterler modernitenin kaotik ritminden uzaklaşır ve modern bireyin anı yaşama arzusunu güçlü bir şekilde yansıtmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada, “Kadın Kokusu” filmindeki tango sahnesi, sözsüz iletişim ve modernite bağlamında ele alınarak incelenmiştir. Araştırmanın temel bulguları, tango dansının yalnızca estetik bir performans değil, aynı zamanda bireyler arası iletişimi ve duygusal etkileşimi güçlendiren kültürel bir fenomen olduğunu göstermektedir. Sahne, bir yandan bireylerin kendi iç dünyalarıyla olan mücadelesini ve özgüven kazanımlarını simgelerken, diğer yandan modernitenin bireysel özgürlük ve duygusal bağlar üzerindeki etkisini yansıtmaktadır.

Tango, modern bireyin duygularını ifade edebildiği, sınırlarını aşabildiği ve uyumlu bir ilişki kurabildiği bir alan yaratmaktadır. Albay Slade’in görme engelini rağmen sergilediği kararlılık ve liderlik, bireysel özgürlüğün ve yeteneklerin modern dünyada sınır tanımadığını vurgular. Donna’nın başlangıçtaki çekingen tavırlarının dans sırasında özgüvene dönüşmesi ise bireysel dönüşümün güçlü bir göstergesidir.

Sözsüz iletişim açısından bakıldığında, dansın her bir hareketi, fiziksel temas ve ritmik uyum, bireyler arasındaki duygusal bağları ve güveni somutlaştırmaktadır. Slade ve Donna'nın adımları, modern insanın hem bireysel hem de toplumsal düzeyde nasıl bir uyum arayışı içinde olduğunu temsil eder. Tango sahnesinde iletişim sadece beden hareketleriyle değil, aynı zamanda karşılıklı ritim, duygu ve güvenle de kurulmaktadır.

Modernite bağlamında sahne, şehir yaşamının ve modern bireyin yaşam tarzının izlerini taşır. Ancak dansın ritmi ve evrenselliği, bu modern bağlamdan bir kopuşu temsil eder. Slade ve Donna, dans sırasında anı yaşayarak modernitenin getirdiği kaotik ritimden uzaklaşır ve özgün bir bağ kurar. Bu durum, modern bireyin anlam arayışına ve duygusal ihtiyaçlarına dair güçlü bir mesaj sunar.

Bu araştırma, dansın yalnızca bir eğlence aracı olmadığını, aynı zamanda bireylerin kendini ifade etme, duygusal bağlar kurma ve modern dünyada kendi yerini bulma süreçlerini de destekleyen bir iletişim biçimi olduğunu ortaya koymaktadır. Tango, modern bireyin kendini yeniden keşfettiği ve ifade ettiği bir sembol olarak hem bireysel hem de toplumsal düzeyde iletişim ve uyumun güçlü bir metaforu haline gelmiştir. Bu bağlamda, tango dansının modernite, sözsüz iletişim ve kültürel dönüşüm bağlamındaki rolü, gelecekteki çalışmalar için zengin bir analiz alanı sunmaktadır.

Kaynakça

Acet, Cemal. (2019). Dans Üzerine Yeni Yaklaşımlar; Zeybek Dansı Hareket Semiyotikleri ile Çağdaş Dans Koreografisi. *Eurasian Journal of Music and Dance*(15), 1-13.

Altun, R. Özgür. (2019) Arjantin tango temel hareketlerinin anatomik analizi, Basılmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Crowley, D., & Heyer, P. (2021) İletişim Tarihi: Taş Devri Sembollerinden Sosyal Medyaya (B. Ersöz, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.

Demirbaş, A. Tül. (2018). Milonganın Eşik Bekçileri: Tango DJ'leri. *İstanbul University Journal of Sociology*, 38(1), 163-178.

Dökmen, Üstün (2003) İletişim Çatışmaları ve Empati, 23. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul

Erel-Çalan, Z., Alioglu-Turker, O. & Karamollaoğlu, U. (2021). II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e İstanbul Gündelik Hayatında Tango, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 12. 192-204. 10.33537/sobild.2021.12.2.19.

Erkman-Akerson, Fatma (2019) Göstergebilime Giriş, Bilge Kültür Sanat, İstanbul.

Fiske, John (2019), İletişim Çalışmalarına Giriş, Pharmakon Yayınevi, Ankara.

Günsür-Yüceil, Z. (2007) Modernization through Dancing Bodies in Turkey, Basılmış Doktora Tezinden Çeviri, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

İzğören, Ahmet Şerif (2000): Dikkat Vücudunuz Konuşuyor - Türkiye'de Beden Dili, İş Yaşamı ve Renkler, Academyplus Yayınevi, Ankara

Kaplan-Ekemen, Gül (2023) Dijitalleşmiş Danslar: Eklemlenmiş Bedenler, Performanslar ve Mekânlar. Basılmış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Gazetecilik Ana Bilim Dalı.

Kaşıkçı, Ercan (2002) Doğrucu Beden Dili, Hayat Yayıncılık, 2. Basım, İstanbul

Kılıç, Melis Merih. (2013) Experiencing Tango in İstanbul: An Assessment from a Gender Perspective. Basılmış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Koçkar, Tekin. (1990) Dansın İletişimsel İşlevi, Kurgu Dergisi, Sayı: 8

Koçkar, Tekin. (1998), Çağlar Boyunca İletişim Sanatı Olarak Dans ve Halk Dansları, Bağırğan Yayınevi, Ankara.

Latouche, S. (1993). Dünyanın Batılılaşması/Gezegenimizin Birörnekleşmesinin Anlamı Önemi ve Sınırları Üstüne Bir Deneme, (T. Keşoğlu, Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

McLuhan (2020) Gutenberg Galaksisi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Morva, O. (2016) (Der.), Ben, Kendim ve Dijital Benliğim: Dijital İletişim Çağında Benlik Kavramlaştırması Üzerine (Der.), Dijital Kavramlar, Olanaklar, Deneyimler içinde (41-62). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Perçin-Akgün, Kamile. (2006), Kişilerarası İletişimde Dans ve Beden Dili İşlevini Etkileyen Etmenler ve Bir Alan Araştırması, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Premelč, Jeanneja. (2022). Time Motion and Performance Analysis in Tango Dance. Kinesiologia Slovenica. 28. 48-59. 10.52165/kinsi.28.1.48-59.

Sarıboğa, Bahar (2019) Tango Müziğinin Tarihsel Süreci ve Türkiye’de Tango Müziğine Genel Bir Bakış, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 9(2), 263-273

Simmel, G. (2009), Bireysellik ve Kültür. (T. Birkan, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Tomlinson, John. (2004), Küreselleşme ve Kültür, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Türk Dil Kurumu. (2022). Güncel Türkçe Sözlük: Çağdaş. 01.05.2024 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Yanık, Esin. (2010) Dans ve İletişim, Basılmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yaylagül, Levent. (2006) Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar, Dipnot Yayınları, Ankara.

Zıllıoğlu, Merih (1993) İletişim Nedir? Cem Yayınevi, İstanbul.